

nemes érzésű úriemberek és úrihölgyek.

A regény előadása lassan haladó, a részleteken pepecselő. Az ilyesmit: Kovácsné bejön, megterít, stb. sohasem mulasztja el töviről-hegyire elmondani. A cselekvényben nincs drámai feszültség, mégkevésbé mozgalmasság. Kényelmes, hosszas magyarázatok, lassú bonyolítás csökkentik a cselekmény érdekességét. Folytonosan a rendezőt látjuk, aki hol a szereplőknek, hol az olvasónak magyarázgatja felfogását, néha ilyen fordulatokkal: «De ne írjuk ezt Erzszi hátrányára...» Gyakran súlyosabb a köntös, mint a viselője: «És Erzsit is utólérte a Végzet». Vagyis férjére féltékenykedik, ámbár zord következmények nélkül. Igen élvezetesek azonban Karády Pál és az öreg Bernáth Gábor gyakran szikrázóan szellemes párbeszédei. Ezekről a dialógusokról érezzük, hogy írói tehetség sugalmazta, a színpadi dikció mestere formázta őket.

Mindent összefoglalva: Császár Imre új regénye több és különb a szórakoztató regények tömegárújánál, de azon a mértéken alulmarad, amit irodalmi kritikánk mai színvonala megkövetel, mielőtt írói alkotást művészi sikerként elkönyvel.

Mérey Ferenc.

Wilhelm Speyer: A hatodik osztály. Ez a regény folytatása annak a regénynek, amely magyar fordításban «Gimnazisták» cím alatt jelent meg a múlt évben. Egy erdei iskola növendékeiről szól a történet. Ez az osztály, amellyel most megint találkozunk, a hős indiánusok példájára szervezkedik. Vezérik a «Nagy Főnök». A múlt tanévben a «horda» nagy harcot indított a kutyák és a macskák érdekében és elkeseredett küzdelmet vívott a városi iskola tanulóival. Erről a kutya-macska háborúról a «Gimnazisták» zeng hősí eposzt.

A nagyvakáció után, az ősz kezdetén a horda egyelőre renyhe tétlenségben tölti idejét. De a kis Pocok lelkét nagy ambíciók duzzasztják: ő akar Nagy Főnök lenni. Titokban szervezkedik a horda ellenségeivel, hogy kiszabadítsa Mariannet, tavalyi iskolatársukat a cirkusznak kötelékeiből. Marianne ugyanis megszökött az iskolából és most mint állatszeli-dítő az oroszlánokkal végez veszélyes mutatványokat.

Marianne visszakérül az intézetbe, tehát a happy end-ről is történt gondoskodás. De a történet hirtelen váratlan fordulóhoz jut. A kisleány újra visszaszökik a cirkuszhoz. De azért nem kell megijedni. A szerencsés befejezés megszépül: csak tessék türelemmel várakozni. Mariannak úgy látszik eszébe jutott, hogy ő német leány. Tartozik tehát fájának azzal, hogy némi szentimentalizmussal oldódjék meg életének problémája. Visszaszökik a cirkuszba, mély szomorúságot, gyászt hagyva maga után az erdei iskolában. De azután, mikor a cirkusz a városból eltávozik és az iskola közelében vonul el, a kisleány megéri az intézet atmoszféráját, most már a cirkusztól szökik el és az iskolába szökik vissza.

Ez a könyv tehát ifjúsági regény volna. Az ifjúsági regényműfaj azonban többféle alfajra oszlik. Lehet az ifjúságról az ifjúságnak, de lehet az ifjúságról a felnőtteknek is írni. Soha ilyen nagy érdeklődés nem volt a gyermek- és az ifjúkor iránt. Ha megjelenik egy regény vagy színdarab, amelynek hősei gyermekek, amely az iskola életéből van véve, nemcsak az ifjúság, hanem a felnőttek is nagy érdeklődéssel fordulnak feléje.

Ez a regény azonban — több hasonló társával egyetemben — lelohasztja érdeklődésünket. Nagyon nehéz a gyermekeket regényhősökké tenni. Nehéz a gyermeki lelket az olvasó előtt kitergetni. Ez a regény

nagyon kevés olyan mozzanatot mutat fel, amely igazán emberi, igazán gyermeki volna.

Itt a gyermekek egy játékot játszanak le a szemünk előtt. Hordát alkotnak, amelynek pontos szervezete van. A regény izig-vérig német, — de nem kedvező értelemben. A gyermekek is izig-vérig németek. Ha már egyszer szervezkednek, azt alaposan csinálják. Ha játszanak, hát azt teljes komolysággal és lelkiismeretes pontossággal végzik. Nem esnek ki a szerepükből.

Egy erdei iskoláról van szó. Milyen tarka, változatos képet nyújt egy iskola! Egy rideg számtanórán mennyi érdekes mozzanat, az emberi, gyermeki léleknek mennyi megnyilvánulása. Mindebből a regényben semmi. Magáról az iskoláról, az iskola életéről egy hang sincs. Nem is vesszük észre, hogy iskolában vagyunk. De a gyermekek magánéletéről sem esik szó. Nincs is magánéletük. Ők csak a horda tagjai. Az egész regény egy hosszúra nyúlt, kissé unalmas társasjáték.

Azt hiszem, nemcsak a felnőtteknek unalmas, hanem még inkább az ifjúságnak. Különösen a magyar ifjúságnak. Idegen világ ez, ahol a gyermekek nem húsból, vérből való egyének, hanem pontosan működő alakjai egy bábszínháznak.

Ennél nekünk sokkal jobb ifjúsági regényeink vannak. Még azoknak a hibáknak dacára is, amelyeket a legjobb íróink is el szoktak követni, ha az ifjúságról írnak. B. C.

Kincs Elek : Kölesey a közéletben. (Szombathely, Martineum. 1931.) — Kölcsey mint «széplélek» vagy mint szigorú kritikus él a magyar közvéleményben, s azért jó szolgálatot tesz Kincs tanulmánya, kiemelve a nagy író tehetségének és szerepének több-rétűségét.

Kölcsey politikus is volt abban a nemes értelemben, amelyben a romantikus kor fogta fel a politikát, vagyis

politikus volt mint «az emberiség nemes igényeinek apostola». Megvolt lelkében a politikus becsvágya, hogy szükségeset és korszerűt alkosson. A politikát nem mint egy élet tapasztalatainak gyümölcsötvetését fogta fel. Ezirányú tevékenysége költői életformájának egyik megnyilatkozása volt: magasra szárnyalás az eszmék szárnyán, mélységbe zuhanás a kétségbeesés lejtőjén. De mégsem merült ki szerepe élménykeresésben. Ugyanaz az ember volt íróasztala mellett, mint a politika küzdőterén: csak a helyszín változott meg. Kilépett a «szemlélődés szent ligetéből» és tettekben akarta látni ugyanazon nagy eszmék diadalát, amelyeket költészetében di-csőített.

Politikai felfogása romantikus volt, haladást, mozgást követelt a politikában, mint a nemzet életakarátának és sokszor mint a nép «boldogságának» szószólója. Hitvallása az életnek mint organizmusnak a felfogásában gyökerezett, kissé letről, a mélyből veszi életadó nedveinek erejét. Politikai felfogása a kötelességteljesítés, a felvilágosodás, a lelkiismeret és a haladás pilléreire épült fel. Önkéntelenül is kiegészítette a pártok csonkaságát a maga egyetemesen európai egyéniségével. Képelete itt, a politika területén is az örök valót kereste, s erre hivatkozik mindig: a nemzeti létre, az emberiségre, az emberiség példájára. Épp azért néha jobban elcsüggedt, mint mások: nála több forgott kockán... Politikai szerepének szimbóluma a szószék volt. Magasan kiemelkedett itt, eszméket szórt szét, megrázott és lelkesített egyaránt. A lelkek formálója volt, s szerepét áldozatosnak hitte: egy jobb nemzedéket akart nevelni, amely elveinek tisztaságáért mindent feláldozzon: hírt, népszerűséget, címet és hivatalt. Néha fenséges lendülettel jogtalanok és felemelkedni vágyók ég felé tárt karjának tűnt fel.